

РЕЦЕНЗІЯ

*к.ю.н., доцентки, доцентки кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій та дизайну*

Коваленко Інни Анатоліївни

*на дисертаційну роботу Возного Михайла Васильовича на тему: Фінансово-
правове регулювання адміністрування митних платежів в Україні»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»*

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена стратегічним значенням митних платежів у формуванні дохідної частини Державного бюджету України та необхідністю удосконалення правового забезпечення адміністрування митних платежів. Виконання митними органами функції контролю за надходженням митних платежів до бюджету має важливе значення у контексті фінансової безпеки держави та виконання міжнародних зобов'язань України перед Європейським Союзом, що підтверджується Планом з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Дисертантом слушно констатовано, що законодавча невизначеність сутності та специфіки адміністрування митних платежів зашкоджує усуненню прогалин у правовому регулюванні відносин, пов'язаних із сплатою митних платежів. Відсутність комплексних досліджень фінансово-правових аспектів адміністрування митних платежів посилює потребу наукового дослідження зазначеної проблематики.

Дисертацію виконано відповідно до Плану заходів з реформування та розвитку системи органів, що реалізують митну політику, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 травня 2020 року № 569-р, Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року № 179, Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1805-р, Національної стратегії доходів до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р, інших програмних документів.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у розробці комплексного підходу до розуміння фінансово-правової природи адміністрування митних платежів в Україні. Дисертантом вперше здійснено періодизацію становлення та розвитку правового регулювання адміністрування митних платежів на території України із визначенням восьми етапів, починаючи з часів Київської Русі до сучасного періоду. Автором обґрунтовано комплексний

характер інституту адміністрування митних платежів, що потребує регулювання нормами різних галузей законодавства (митного, податкового, адміністративного, цивільного, банківського, міжнародного), доведено фінансово-правову природу адміністрування митних платежів як різновиду публічної фінансової діяльності держави. Запропоновано авторське визначення адміністрування митних платежів як сукупності дій, рішень та процедур, за допомогою яких митні органи здійснюють діяльність, спрямовану на забезпечення правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів та застосування заходів щодо їх примусового стягнення.

Методологічна основа дисертаційного дослідження характеризується комплексним використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. У дослідженні застосовано діалектичний, історико-правовий, формально-юридичний, структурно-функціональний методи, метод термінологічного аналізу, логіко-семантичний, статистичний, порівняльно-правовий методи, методи моделювання, аналізу та синтезу. Використання зазначених методів дозволило автору забезпечити обґрунтованість та достовірність отриманих результатів.

Структура дисертаційного дослідження відповідає поставленій меті та завданням. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 195 сторінок. Список використаних джерел містить 238 найменувань.

У першому розділі дисертації досліджено теоретичні засади фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні. Автором проаналізовано генезис та стан наукової розробки правового регулювання адміністрування митних платежів, визначено сутність та правову природу адміністрування митних платежів, охарактеризовано адміністрування митних платежів як фінансово-правовий інститут. Заслугує уваги запропонована періодизація становлення та розвитку правового регулювання адміністрування митних платежів на території України, яка розкриває історичні закономірності формування інституту адміністрування митних платежів.

Здійснений аналіз наукових підходів до розуміння сутності адміністрування митних платежів дозволив автору сформулювати власне визначення цього поняття та виявити його специфічні ознаки. У дисертації обґрунтовано специфіку адміністрування митних платежів, яка відрізняється від адміністрування податків, зборів, платежів, що передбачена податковим законодавством. Визначено, що інститут адміністрування митних платежів тісно пов'язаний з такими інститутами митного регулювання як країна походження товару, митна вартість товарів, Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності, митні режими, митне оформлення, декларування, митний контроль, забезпечення сплати митних платежів.

У другому розділі дисертації досліджуються фінансово-правові аспекти адміністрування митних платежів в Україні. Автором проаналізовано обов'язок із сплати митних платежів як об'єкт адміністрування митних платежів, контроль за сплатою митних платежів як системоутворюючий елемент адміністрування митних платежів, а також заходи фінансово-правового примусу в системі адміністрування митних платежів.

В дисертації досліджено правову природу обов'язку із сплати митних платежів, який визначено як конституційно-правовий обов'язок особи перед державою з обчислення, сплати та декларування суми митних платежів, що виникає на підставі законодавчо встановлених юридичних фактів, підлягає добровільному виконанню у встановлений податковим та митним законодавством строк та гарантується можливістю застосування заходів державного примусу. Автором виокремлено обставини, за яких виникає такий обов'язок, та підходи до його виконання, зокрема, добросовісне та примусове виконання.

В роботі визначено контроль за сплатою митних платежів як вид публічного фінансового контролю, що здійснюється митними органами з метою забезпечення правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів платниками податків під час або у зв'язку з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Автором визначено основні завдання, мету, об'єкт та цілі контролю за сплатою митних платежів, що дає підстави розглядати його як системоутворюючий елемент адміністрування митних платежів.

Автором досліджено заходи фінансово-правового примусу в системі адміністрування митних платежів, який зумовлений імперативним виконанням обов'язку із сплати митних платежів зобов'язаною особою. До заходів фінансово-правового примусу у разі невиконання або неналежного виконання обов'язку із сплати митних платежів віднесено: документальну перевірку дотримання вимог законодавства з питань митної справи, зустрічну звірку, адміністративний арешт майна, податкову заставу, зупинення видаткових операцій на рахунках платника, заборону відчуження платником податків свого майна, стягнення податкового боргу, пеню, штраф. Запропонована класифікація заходів фінансово-правового примусу за метою їх застосування (превентивні, припиняючі, правопоновлювальні та каральні) дозволяє систематизувати механізм застосування таких заходів.

У третьому розділі дисертації досліджено шляхи вдосконалення фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні. Автором проаналізовано особливості фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в країнах Європейського Союзу та запропоновано напрями вдосконалення фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні.

На підставі порівняльно-правового аналізу встановлено, що фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів в країнах ЄС ґрунтується на двох рівнях: на рівні ЄС та на національному законодавстві держав-членів ЄС. Визначено, що законодавство ЄС не проводить чіткого розмежування між окремими видами митних платежів і відносить до них будь-які платежі, що сплачуються при переміщенні товарами митного кордону. Автором проаналізовано особливості адміністрування мита, податку на додану вартість та акцизів у країнах ЄС, що має значення для визначення напрямів гармонізації національного законодавства з нормами ЄС у сфері митного регулювання.

Підхід автора до формулювання концепції фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів базується на виокремленні трьох груп правовідносин: відносини, пов'язані із забезпеченням сплати митних платежів; відносини, пов'язані із контролем правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів; відносини, пов'язані із застосуванням заходів щодо примусового стягнення митних платежів. Така концепція дозволяє систематизувати правове регулювання адміністрування митних платежів та визначити його місце в системі фінансового права України.

Практична цінність дослідження полягає у запропонованих автором напрямках вдосконалення фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні. Серед них: збалансування діяльності митних органів у фіскальному, контролюючому та сервісному напрямках; звуження переліку підстав для запиту додаткових документів при визначенні митної вартості товару; створення публічного електронного реєстру рішень щодо класифікації товарів; зміщення акценту митного контролю на перевірки після випуску товарів в обіг; застосування сучасних інформаційних технологій під час адміністрування митних платежів; адаптація законодавства України з питань митної справи до митного законодавства ЄС.

Обґрунтованими видаються пропозиції автора щодо внесення змін до Митного кодексу України та Податкового кодексу України, зокрема, щодо заміни поняття «справляння митних платежів» терміном «адміністрування митних платежів» та доповнення пункту 27 статті 4 Митного кодексу України пунктом 27-1, яким передбачається закріплення законодавчого визначення поняття «адміністрування митних платежів».

Результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних заходах, зокрема: «Приватно-правові та публічно-правові відносини: проблеми теорії та практики в умовах воєнної агресії» (м. Кропивницький, 07 жовтня 2022 р.); «Основні права людини і громадянина в умовах глобалізації» (м. Київ, 23 листопада 2022 р.); «Трансформація законодавства в умовах воєнного стану та післявоєнного часу: стан та перспективи» (м. Харків, 17 березня 2023 р.); «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (м. Хмельницький, 31 березня 2023

р.); «Проблеми реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в Україні» (м. Київ, 09 листопада 2023 р.); «Проблеми реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в Україні» (м. Київ, 8 жовтня 2024 р.). За результатами дослідження опубліковано 3 публікації у фахових виданнях України. Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання у науково-дослідній діяльності, правотворчій та правозастосовній діяльності, освітньому процесі. Запропоновані автором висновки і пропозиції можуть бути використані як підґрунтя для проведення подальших наукових досліджень фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні, для вдосконалення фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні, для чіткого розуміння та застосування норм податкового та митного законодавства щодо адміністрування митних платежів, а також під час розробки та викладанні навчальних дисциплін «Митне право», «Фінансове право» та «Податкове право».

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами аналізу представлених Возним М.В. матеріалів дисертаційного дослідження не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. Дисертант дотримувався академічної доброчесності та норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих працях.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Відмічаючи високий рівень дисертаційного дослідження Возного М.В. слід зосередити увагу на окремих дискусійних висновках і рекомендаціях.

1. Автором недостатньо досліджено питання впливу цифровізації митних процедур на ефективність адміністрування митних платежів. Доцільно було б проаналізувати вплив впровадження електронного декларування, автоматизованих систем митного оформлення, системи «єдиного вікна» на ефективність адміністрування митних платежів та визначити перспективні напрями цифровізації митних процедур.

2. При дослідженні фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в країнах Європейського Союзу доцільно було б розширити аналіз нормативно-правових актів конкретних держав-членів ЄС, що дозволило б виявити особливості національного регулювання адміністрування митних платежів та визначити найбільш ефективні моделі для імплементації в Україні.

3. З метою підвищення практичної значущості дисертаційного дослідження доцільно було б запропонувати проєкт змін до Митного кодексу

України та Податкового кодексу України щодо вдосконалення правового регулювання адміністрування митних платежів, а не обмежуватись концептуальними пропозиціями.

4. У дисертаційному дослідженні недостатньо уваги приділено питанню адміністрування митних платежів у контексті реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що має стратегічне значення для адаптації національного законодавства до вимог ЄС у сфері митного регулювання.

Висловлені зауваження та пропозиції мають дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження. Дисертація М.В. Возного містить науково обґрунтовані результати, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для фінансово-правової науки – визначення сутності та особливостей фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні.

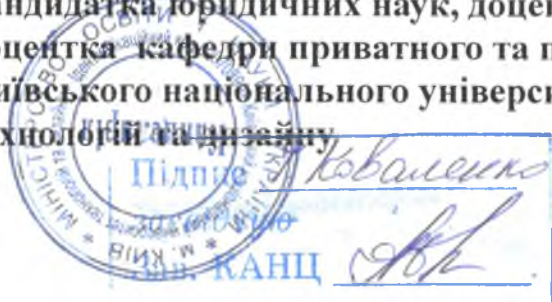
Загальні висновки та оцінка дисертації. Дисертаційна робота на тему: «Фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів в Україні» є самостійною та завершеною науковою монографічною працею, має ціннісну наукову новизну та практичне значення.

Дисертацію виконано за спеціальністю 081 «Право». За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 04 квітня 2025 року № 426), наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами й доповненнями від 03 травня 2024 року № 507). Возний Микола Вікторович – автор дисертації на тему: «Фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів в Україні» заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»).

Рецензентка:

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету

технологій та дизайну

Інна КОВАЛЕНКО